

El Partit Nacionalista Basc ha guanyat les eleccions a Euskadi i el seu president, Iñigo Urkullu, fixa les tres línies prioritàries d'actuació: combatre els “problemes financers”, “construir la pau definitiva i reconstruir la convivència amb Euskadi” i acordar un “nou estatus compartit”. La propera legislatura, al País Basc, serà menys convulsa que no es preveia. El concert econòmic, el procés de pau i la qüestió territorial en són algunes de les raons.

Acte de campanya d'EH Bildu al BEC (Bilbao Exhibition Center), amb l'actuació dels castellers de Vilafranca.

“La nostra fortalesa és la nostra feblesa i la vostra feblesa és la vostra fortalesa.” Ho diu un basc sobiranista, el polítleg Mario Zubiaga, per explicar per què, en aquests moments, Euskadi es mostra menys ambiciosa, en termes nacionals, que Catalunya: “la fortalesa” del País Basc, el concert econòmic, l’ha aïllat parcialment d’una crisi econòmica que, en canvi, castiga el Principat, fins al punt que les institucions estan condicionades als ingressos de Madrid per a poder pagar les nòmines. Aquesta feblesa de les institucions catalanes seria, segons interpreta Zubiaga, el que actualment esperona les ambicions nacionals catalanes fins l’anunciat

referèndum d’autodeterminació. Per contra, la confortabilitat que, en certa mesura, garanteix el model basc de finançament –el concert econòmic– seria la raó que hauria impulsat la societat basca a un cert conservadorisme en l’horitzó nacional –tot i haver elegit un Parlament constituït més que mai per *abertzales*, és a dir, nacionalistes bascos (vegeu gràfic d’evolució històrica del vot a les eleccions al Parlament basc a la pàgina 16).

També el polítleg José Manuel Mata esmenta el model de finançament com una raó que, ara mateix, alenteix les voluntats més sobiranistes al País Basc: “La raó fonamental per la qual el País Basc no segueix en aquest mo-

ment el camí engegat a Catalunya és que tenim concert econòmic. Això fa que la situació, encara que està molt malament, no estigui tan malament. El camí de Catalunya pot tenir una racionalitat econòmica, per tal d’aconseguir aquelles eines econòmiques que no té, mentre que al País Basc la racionalitat econòmica ara alenteix el procés. Ja deixarà, en el seu moment, pas a la convicció.”

Tebiesa ‘abertzale’. La mateixa campanya electoral ha mostrat aquesta tebiesa en les propostes dels partits *abertzales*. Paradoxalment, qui més ha parlat d’independència, segons Zubiaga, ha estat el candidat del PP, Antonio

El concert i la rauxa

Basagoiti, que diàriament recordava la proposta de CiU d'un referèndum d'autodeterminació i s'autoproclamava la força més adient per a aturar possibles derives sobiranistes del PNB. L'estratègia no li ha donat gaire bon resultat, ja que ha baixat de 13 a 10 diputats.

En canvi, el PNB ha evitat reiteradament parlar d'independència i la coalició de l'esquerra abertzale, EH Bildu, s'ha centrat més en la crisi econòmica. Segons Mario Zubiaga, polític i professor a la Universitat del País Basc, "hi ha hagut una competència entre PNB i EH Bildu per la centralitat, i tots dos han fet de *catch-all party*, és a dir, partits que s'ho volen emportar tot, que

intentent atrapar el màxim espai possible de votants". Aquesta estratègia "era lògica en el PNB, el partit hegemònic, que no ha intentat competir amb Bildu pel tema del sobiranisme, conscient que podia guanyar vots de la resta de partits polítics", però no tant en EH Bildu: "EH Bildu ha marcat un perfil molt *light*, tenint en compte quina és la força majoritària dins la coalició –diu Zubiaga– perquè ha intentat també anar per l'espai central de l'electorat i fer, com el PNB, de *catch-all party*". Per això, "ha moderat molt el seu discurs, tot i que evidentment té un perfil més d'esquerres, més alternatiu i més sobiranista". Segons Zubiaga, "la gent opta per l'original abans que per la

còpia i, com a partit de la centralitat, el PNB ha captat més vots, perquè té més capacitat d'expansió que EH Bildu: la de la coalició de seguida xoca amb PNB, però al PNB li han arribat vots de PSE, de PP i fins i tot de Bildu, sobretot a Guipúscoa".

Malgrat això, EH Bildu ha aconseguit els millors resultats que mai ha pogut obtenir l'esquerra abertzale.

La victòria del PNB ha estat, en bona mesura, gràcies al fet que s'ha presentat com a "mur de contenció" d'EH Bildu. En això coincideixen tant Zubiaga com Francisco Letamendia, diputat per Euskadiko Ezkerra en les primeres eleccions democràtiques i també professor de ciències polítiques.

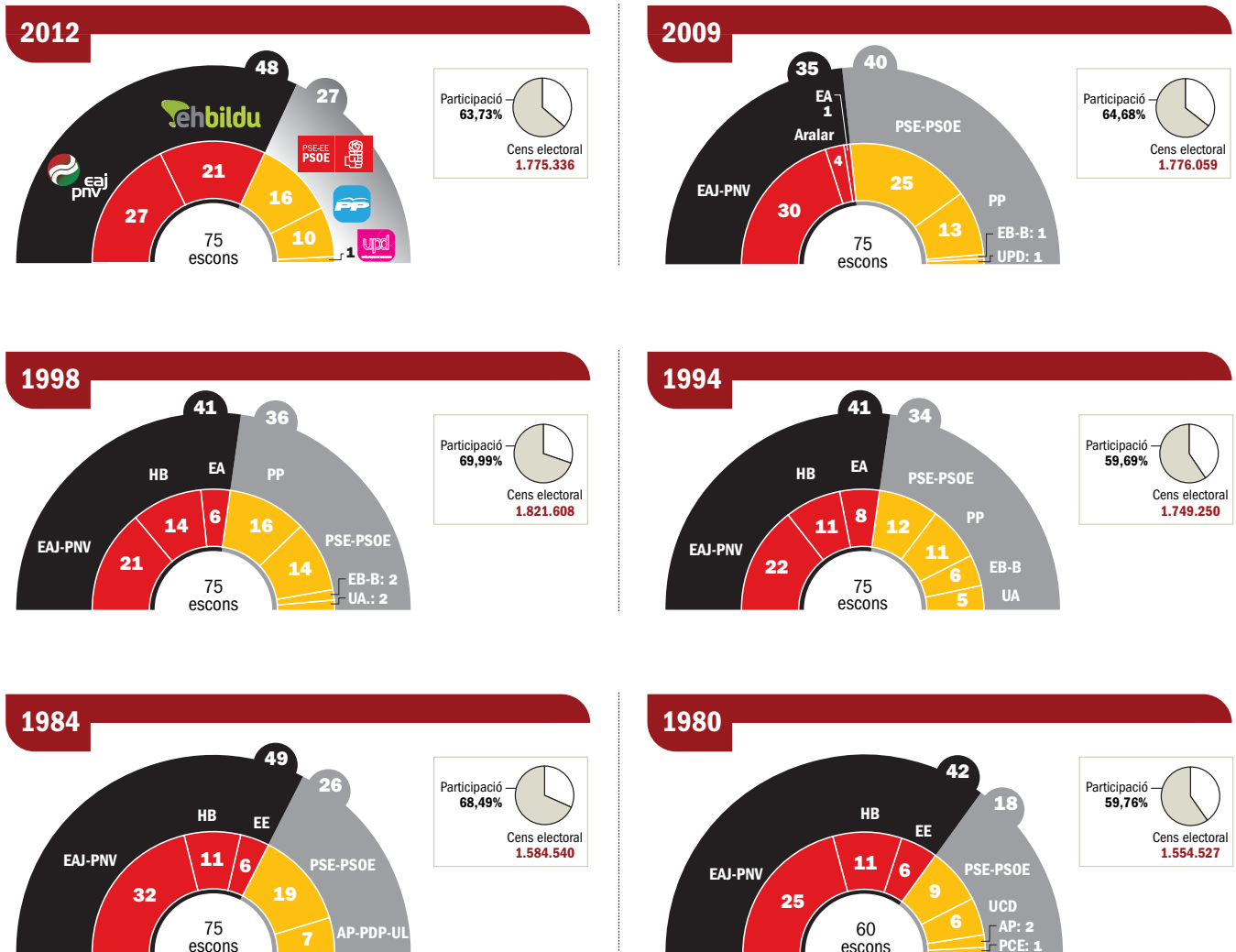
"Els votants que el PNB ha aconseguit guanyar al PP o al PSE –diu Zubiaga– han pogut valorar que representen un mur de contenció dels *perills* de Bildu. Tot i que la coalició tampoc no ha fet una campanya radical, pot haver-hi gent que senti por de Bildu i votin PNB."

Per a Letamendia, "les indefinicions del PNB durant la campanya pretenien aconseguir vots de PP i PSE", però alerta que "si no s'adapta, en un futur li pot passar com a Irlanda els va passar als contraris del Sinn Féin". Letamendia creu que ara el PNB ha d'evitar "la síndrome del mur de contenció" i "assumir que pot impulsar un gran acord amb EH Bildu i persuadir PP i PSE" de treballar per la sobirania i el procés de pau.

Però l'estratègia del PNB no deixa de ser coherent amb l'ideari de la seva actual direcció. El sobiranisme d'aquest partit es compara sovint amb un pèndol, que ara es troba en un nacionalisme moderat i ahir presentava el *pla Ibarretxe*. En parla el polític José Manuel Mata (que va ser fundador i investigador de l'Euskobarómetro): "No sé ara on es deu trobar el famós pèndol del PNB, però a mi em sembla que per a ells i crec que ho ha dit el mateix Urkullu– la prioritat és combatre la crisi econòmica".

Segons Mata, ara al PNB manen els biscaïns i això vol dir moderació: "Dins del PNB sempre hi ha hagut la tensió entre Guipúscoa i Biscaia. Al PNB de Guipúscoa guanyen les posicions més sobiranistes, com la posició de Joseba

‘Abertzales’ i unionistes al Parlament basc (1980-2012)

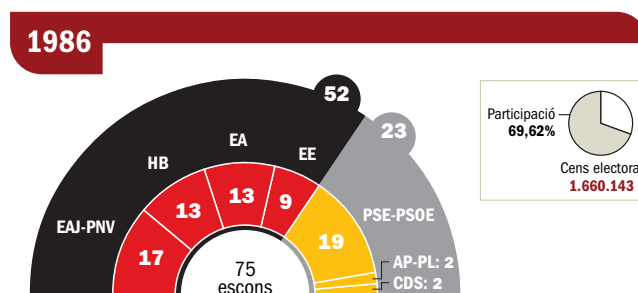
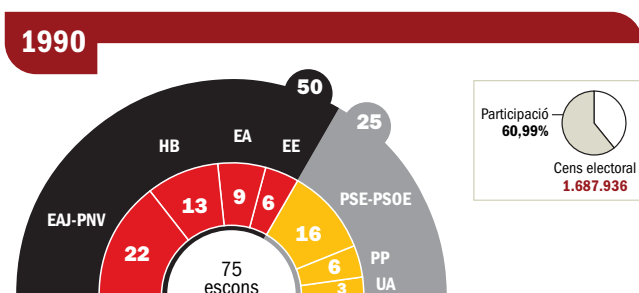
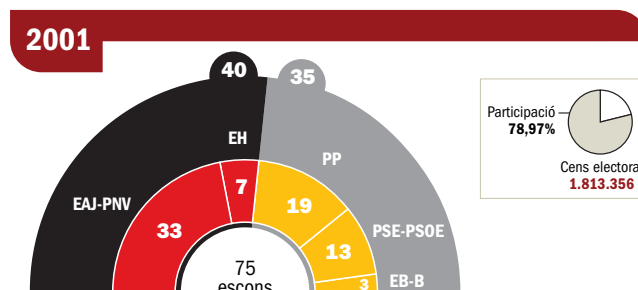
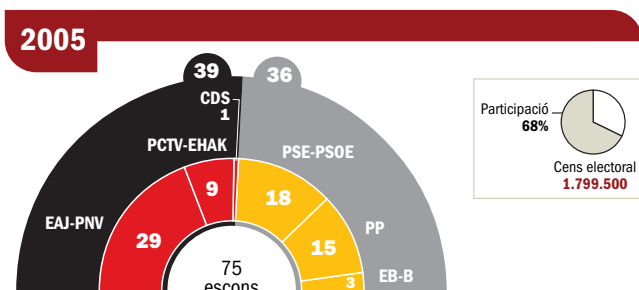
Egibar, que sempre ha tingut una concepció del país més propra a Bildu que a la resta de partits, mentre que Biscaia és diferent: és més possibilista i sempre hi ha transvasament de vots del PP a PNB i a l'inrevés. Jo crec que aquesta batalla ja la va perdre Egibar”.

El candidat més votat aquestes eleccions, el president de l'Euskadi Buru Batzar, Iñigo Urkullu, ja va fixar la nit electoral els tres àmbits on pretén arribar a grans acords durant aquesta legislatura: combatre els “problemes financers”, “construir la pau definitiva i reconstruir la convivència amb Euskadi” i acordar un “nou estatus compartit”. En l'últim lloc, doncs, la intenció d'eixamplar l'autogovern.

El procés de pau. El propassat 17 d'octubre va fer un any de la Conferència Internacional de Pau de Sant Sebastià, que va comptar amb la presència de l'ex-secretari general de l'ONU, Kofi Annan; l'ex-primera ministra Gro Harlem i el líder del Sinn Féin, Gerry Adams. Els anomenats acords d'Aiete –el nom del palau on se celebrava la Conferència– per trobar una solució al problema de la violència van comptar amb la presència de l'esquerra abertzale, el PNB i el PSE. Tres dies després, el 20 d'octubre de 2011, ETA anunciava el cessament definitiu de la seva activitat. Un any i un dia més tard, el País Basc celebrava unes noves eleccions democràtiques.

És lògic que la consolidació d'aquest fet sigui una de les prioritats del proper *lehendakari*, Iñigo Urkullu.

Mario Zubiaga i Francisco Letamendia destaquen que els partits dels acords d'Aiete suposen la gran majoria del nou Parlament basc, 64 dels 75 escons. I Zubiaga recorda que també van participar, el 2006, en la conferència de Loiola, on l'esquerra *abertzale*, el PSE i el PNB van arribar a acords molt avançats “sobre el dret a decidir, la possibilitat d'articulació amb Navarra i sobre el reconeixement nacional”, però el consens “es va trencar a ultimíssima hora per les posicions més radicals d'una banda i l'altra, els més radicals del PSOE (eix Rubalcaba-Guerra) i els

AP (Alianza Popular)
AP-PDP-UL (Alianza Popular-Partido Demócrata Popular-Unión Liberal)
AP-PL (Alianza Popular-Partido Liberal)
CDS (Centro Democrático y Social)
EAJ-PNV (Partido Nacionalista Vasco)
EA (Eusko Aikartasuna)
EB-B (Ezker Batua-Berdeak, Izquierda Unida-Verdes)
EE (Euskadiko Ezkerra)
EH (Euskal Herriarrok)
EH BILDU (Euskal Herria Bildu)
HB (Herri Batasuna)
IU-LV (Izquierda Unida-Los Verdes)
PP (Partido Popular)
PCE-EPK (Partido Comunista de Euskadi-Euskadiko Partidu Komunista)
PCTV-EHAK (Partido Comunista de las Tierras Vascas-Euskal Herrialdetako Alderdi Komunista)
PSE/PSOE (Partido Socialista de Euskadi/PSOE)
PSE-EE/PSOE (Partido Socialista de Euskadi-Euskadiko Ezkerra/PSOE)
U.A.L. (Unidad Alavesa)
UCD (Unión de Centro Democrático)
UPYD (Unión Progreso y Democracia)

Font: Govern basc

d'ETA —que desconfiaven del PSOE”.

Zubiaga opina que aquests partits del que anomena “eix Loiola-Aiete” haurien d'avançar en el seu desenvolupament durant aquesta legislatura. “El calendari més lògic seria reactivar Aiete immediatament i pressionar el PP i el Govern espanyol recordant-li que hi ha un acord per a desactivar les conseqüències més doloroses del conflicte. Això s'hauria de fer ja”, sentència Zubiaga.

El següent pas seria “reactivar els acords polítics de Loiola i pressionar el PP perquè al final hi hagi d'entrar”.

Però la crisi econòmica podria interferir la successió lògica dels esdeveniments. “Crec —diu Zubiaga— que en

aquesta legislatura la crisi econòmica s'ha creuat pel mig i s'han desviat els calendaris lògics d'Aiete. La crisi econòmica serà un element distorsionador del procés que estava previst, perquè fa més difícil l'acord de les forces polítiques i socials que han de ser presents en la resolució del conflicte polític. No sé fins a quin punt es podrà arribar a acords de mínims en la resolució de la crisi econòmica entre PNB, EH Bildu i el PSE, i això ho complica tot.”

Per la seva banda, el govern espanyol pot anar dosificant amb comptagotes tot allò que té a veure amb Aiete: “El govern espanyol —diu Zubiaga— té molt recorregut en la gestió de la pau, perquè poden anar molt a poc a poc, primer afluixant en la política de presons, després en conseqüències del conflicte, etcètera. Té un recorregut que pot administrar molt lentament”.

José Manuel Mata, que ha estudiat a fons el fenomen d'ETA, tem que el procés sigui encara més lent que això: “Crec que es dilatarà molt en el temps. Poden passar quatre anys sense que passi res. El PP, en la situació interna que està —i malgrat que el PSOE està en enderroc— no es pot permetre el luxe

d'embolics interns. I els altres tampoc no faran cap pas, més enllà d'algun reconeixement simbòlic sobre el dolor causat. ETA està a l'espera trobar alguna via d'escapament a través de Bildu, algun canvi de política penitenciària, però no veig el PP negociant amb ETA i, si ho fan, no voldran que se sàpiga mentre que ETA vol que sigui públic i manifest per evidenciar que han negociat”.

La qüestió nacional. Amb la crisi econòmica desbocada i el procés de pau a mig fer, la qüestió sobiranista podria quedar aparcada per un PNB molt prudent a l'hora de reivindicar nous escenaris d'autogovern. En el seu primer discurs després que es conegués la seva victòria a les elec-

“El calendari lògic del procés de pau és reactivar els acords d'Aiete i pressionar el PP”

El candidat del PP, Antonio Basagoiti, és qui més ha parlat d'independència –per a criticarla– a la campanya. El del PSE, Patxi López, no ha fet bandera

cions, Urkullu es va referir a la qüestió sobiranista com el “nou estatus compartit”. En aquest eufemisme es poden incloure des de tímides reclamacions de noves competències –la que surt a totes les converses és la Seguretat Social– fins al nou Estatut polític per al País Basc, és a dir, la proposta coneguda com a *pla Ibarretxe* que parlava d’un “estat lliure associat” i preveia un referèndum –una proposta que alguns membres del PNB recorden que està aprovada pel Parlament (vegeu entrevista a Joseba Aurrekoetxea a la pàgina 20).

Urkullu no amaga que el seu interès principal és resoldre la crisi, però continua fent servir aquests termes ambigus sobre les voluntats sobiranistes del seu partit per mentenir la tensió reivindicativa. La mateixa nit

**Erkoreka (PNB):
“La independència
no és al programa
però les realitats
interactuen”**

electoral, el portaveu del Grup Parlamentari Basc al Congrés dels Diputats, Josu Erkoreka, deia a EL TEMPS que l’ordre de les prioritats enumerades per Urkullu en el seu discurs no implica que la qüestió nacional sigui ajornada fins a resoldre la crisi o el procés de pau: “El fet que la crisi sigui prioritària no vol dir que hàgim de deixar per al final de la legislatura la reclamació a l’estat de competències que considerem legítimes”.

Erkoreka afirma que “la proposta catalana no és una interferència sinó una referència, com ho són també altres moviments de nacions europees sense estat que estan emergint a Europa” i cita el cas d’Escòcia o Flandes. Reconeix que el PNB no portava al seu programa res semblant a la proposta d’Artur Mas de referèndum però que això no implica que aquesta pròxima legislatura al Parlament basc sigui una bassa d’oli pel que fa a les reivindicacions nacionals: “Nosaltres no portàvem la independència en el nostre programa però és veritat que les realitats interactuen i, dins d’Europa, unes experiències influeixen sobre les altres i és difícil anticipar què pot passar durant aquests pròxims quatre anys”.

Francisco Letamendia s’encarrega de recordar que els bons resultats del PNB no igualen els que va obtenir Ibarretxe en el passat recent i insisteix que el partit fundat per Sabino Arana ha d’anar amb compte “amb la seva indefinició” si no vol “dilapidar” la seva imatge, amb la consegüent pèrdua de vots.

José Manuel Mata creu que el PNB d’Urkullu no donarà sorpreses. “Al país Basc no es plantejarà res semblant a la proposta d’Artur Mas. Potser es farà alguna reivindicació d’una manera més marginal, més per aturar la pressió que pugui fer EH Bildu que per la pròpia convicció del PNB actual.” Mata considera, al contrari que Erkoreka, que “el PNB pot entendre que, tal com estan les posicions a Catalunya, sigui contraproductiu plantejar una via semblant al mateix temps”. L’altra diferència, recorda Mata, “és que aquí al País Basc ja ho va plantejar Ibarretxe”. I es demana “quin altre sistema poden fer servir per avançar nacionalment i complir la legalitat, si el pla Ibarretxe ja va fracassar”.

Un influent membre del PNB explica a EL TEMPS les lliçons apreses amb el *pla Ibarretxe*. “Ara sabem que, si

